

Gemeenteraad
T.a.v. raadsleden

Referentie: 050.2018/HZ-KS

Betreft: Aanbevelingen schuldhulpverlening in gemeenten

Utrecht, 13 april 2018

Geachte raadsleden,

Allereerst gefeliciteerd met uw benoeming tot gemeenteraadslid. Wij wensen u veel succes bij het uitoefenen van uw functie.

Bijgaand vindt u een notitie met daarin zeven knelpunten inclusief oplossingen inzake schuldhulpverlening in uw gemeente. Deze aanbevelingen zijn voor u opgesteld door de NVVK, branchevereniging voor schuldhulpverlening, beschermingsbewind en sociaal bankieren. Tevens hebben wij een [korte film](#) gemaakt waarin we de aanbevelingen toelichten.

Wij vragen u onze notitie te betrekken bij het opstellen van het coalitieakkoord en in het beleid van uw gemeente.

Met vriendelijke groet,

Marco Florijn
Voorzitter NVVK

Informatie voor raadsleden en wethouders over schuldhulpverlening

In deze notitie schetsen wij kort een beeld van schuldhulpverlening en de knelpunten waar schuldhulpverleners tegenaan lopen. Gemeenten kunnen deze knelpunten oplossen. Onze speerpunten daarbij zetten wij voor u op een rijtje.

Schuldhulpverlening is een belangrijke taak van gemeenten. De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) biedt bestuurders een kader waarbinnen zij de schuldhulpverlening in hun gemeente kunnen inrichten. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart a.s. zult u zich mogelijk gaan buigen over de aanpak van schulden in uw gemeente. Schulden zijn een complex maatschappelijk probleem en vragen om efficiënt en effectief beleid.

Het aantal huishoudens met schulden is groot

Schulden en financiële problemen ontstaan in de wisselwerking tussen (grote) schuldeisers, een overheid die vaak te weinig samenhangend beleid voert en een schuldenaar die verkeerde financiële keuzes maakt. Schulden zijn snel gemaakt maar je komt er moeilijk van af. In Nederland zijn er 1,5 miljoen huishoudens met financiële problemen. Bij 400.000 huishoudens is het probleem ernstig. Jaarlijks melden zo'n [90.000 huishoudens](#) zich bij de schuldhulpverlenende organisaties die zijn aangesloten bij de NVVK.

Dit doet de schuldhulpverlening

De financiële dienstverlening in uw gemeente wordt aangeboden door de schuldhulpverlening. Deze voorziet in een groot palet aan hulpverlening voor het sociale domein, zoals:

- het geven van informatie en advies aan mensen met dreigende financiële problemen;
- het bijdragen aan preventie en geven van voorlichting over omgaan met geld (onder andere op scholen);
- het coachen van mensen die (vooralsnog) minder goed met geld kunnen omgaan;
- het trainen en scholen van vrijwilligers;
- het verstrekken van sociale kredieten voor noodzakelijke investeringen en voor bijzondere doelgroepen, zoals bijvoorbeeld voor statushouders die hun huis moeten inrichten;
- het aanbieden van beschermingsbewind of budgetbeheer als mensen hun geld niet meer (goed) zelf kunnen beheren;
- natuurlijk het oplossen of beheersbaar maken van schulden als de problemen te groot zijn geworden om zelf op te lossen.

Schuldhulpverlening loont!

De schuldhulpverlening heeft in de laatste jaren veel werk verzet om meer maatwerk te kunnen leveren en veel organisaties hebben het eigen dienstenpalet uitgebreid. Dit ondanks de forse bezuinigingen die gemeenten door het Rijk zijn opgedrongen en waardoor soms tot 30% op het budget is gekort. Desondanks blijkt uit onderzoek: elke euro die uw gemeente in schuldhulpverlening investeert, levert tot wel 2,2 euro aan besparingen op! Bijvoorbeeld omdat uw gemeente minder via de bijzondere bijstand hoeft uit te keren.

Knelpunten en oplossingen

Er zijn nog steeds grote knelpunten. Hieronder geven wij u enkele adviezen om deze knelpunten aan te pakken en om de financiële dienstverlening en sociale kredietverlening van uw gemeente nog effectiever te maken. Daarbij staat voor de NVVK voorop dat de dienstverlening steeds hoogwaardig moet zijn, want schuldhulpverlening is een vak. Ook in uw gemeente wordt de schuldhulpverlening met steeds complexere situaties en schuldenpakketten geconfronteerd. Schuldhulpverleners zijn onderhandelaars, netwerkers, bedreven in gespreksvoering en procesbegeleiding en beschikken uiteraard over veel financiële kennis. Hieronder leest u onze speerpunten en hoe u als bestuurder deze professionals kunt ondersteunen bij hun complexe werkzaamheden.

Quickscan

Wilt u zelf snel inzicht krijgen in de schuldhulpverlening van uw gemeente? Doe dan de [quickscan](#) die de NVVK in samenwerking met Divosa, de Landelijke Cliëntenraad, VNG en Sociaal Werk Nederland heeft ontwikkeld. Met de quickscan kunt u uw kennis vergroten over de verschillende onderdelen van de schuldhulpverlening. Dit biedt u praktische aanknopingspunten voor het formuleren en toetsen van beleid.

Zeven knelpunten (en oplossingen) in de gemeentelijke schuldhulpverlening

Knelpunt 1. Veel doelgroepen hebben nu geen toegang tot de schuldhulpverlening

Een aantal doelgroepen wordt nu niet voldoende geholpen door de gemeentelijke schuldhulpverlening:

- inwoners met een eigen huis;
- inwoners met een eigen bedrijf of zelfstandige;
- inwoners die minder dan drie jaar geleden met hun schulden zijn geholpen;
- inwoners die in scheiding zitten en waar de boedel nog verdeeld moet worden;
- inwoners zonder woonadres, in een instelling.

Door alle betrokken partijen en door het Rijk wordt er telkens op gewezen dat iedereen recht heeft op schuldhulpverlening. Uitsluiting op grond van oneigenlijke redenen is niet aan de orde.

Oplossing: Iedereen met een geldige verblijfstitel heeft recht op schuldhulpverlening. Alle bovenstaande groepen moeten dus toegang hebben tot de schuldhulpverlening.

Knelpunt 2. Gemeente is vaak zelf schuldeiser en frustreert dan de schuldhulpverlening

Mensen met schulden hebben vaak schulden bij hun eigen gemeente. Denk aan het terugvorderen van bijzondere bijstand of aan niet-betaalde gemeentelijke belastingen en leges. Het is logisch dat de gemeente geld terugvordert als dit onterecht is uitgekeerd. Maar de gemeente snijdt zichzelf in de vingers door vanuit de schuldeisersrol de eigen schuldhulpverlening te frustreren. En dat gebeurt nu helaas nog te vaak.

Oplossing: U kunt ervoor zorgen dat de gemeente een coöperatieve schuldeiser is wanneer schuldhulpverlening is toegekend. Bijvoorbeeld door mensen met betalingsachterstanden actief naar de schuldhulpverlening in uw gemeente te begeleiden en door de verschillende invorderingstrajecten van de gemeente op elkaar af te stemmen. Haal ook de boetes af van de schulden bij gemeentelijke vorderingen én ga als gemeente gemakkelijk akkoord met een minnelijke regeling van de schuld. Dán heeft de gemeente een positieve invloed op het schuldhulpverleningsproces van inwoners met schulden.

Knelpunt 3. Schuldenproblematiek moddert te lang door in de wijkteams

Waarschijnlijk werken er ook in uw gemeente wijkteams¹. Dicht bij de mensen in de wijk proberen deze teams inwoners met allerlei problemen te helpen. Dat is nuttig, maar helaas zijn de wijkteams momenteel niet toegerust op financiële problematiek of om schulden te herkennen of op te lossen. Let wel: van alle mensen die de wijkteams helpen, kampt zo'n 80 procent met schulden!

Schuldenproblematiek wordt door wijkteams vaak niet gesignaleerd, omdat bij de medewerkers hierover onvoldoende kennis aanwezig is. Er wordt ook te weinig doorgeleid naar specialistische schuldhulpverlening. Soms worden financiële problemen binnen het wijkteam opgepakt, maar door de complexiteit ervan worden de problemen daar meestal niet mee opgelost.

Oplossing: Schuldhulpverlening is een vak. Zet in op goede signalering en toeleiding van wijkteam naar schuldhulpverlening. Een stevige professionele backoffice is altijd noodzakelijk.

¹ Wijkteams werken decentraal in een wijk of buurt en zijn samengesteld uit verschillende soorten professionals uit het sociaal domein, vaak met nadruk op maatschappelijk werk. Ze worden ook wel gebiedsteam of dorpteam genoemd.

Knelpunt 4. Beschermingsbewind wordt niet goed ingezet

Beschermingsbewind is zinvol en noodzakelijk als laatste strohalm. De beschermingsbewindvoerende organisaties die aangesloten zijn bij de NVVK staan voor zorgvuldige beschermingsbewind waar aandacht is voor de mogelijkheden die mensen hebben. De NVVK wil bevorderen dat mensen weer financieel zelfstandig worden.

Wij zien dat bewind vaak wordt ingezet bij mensen waar een vorm van inkomensbeheer ook prima zou voldoen. Dat is niet goed want beschermingsbewind is zeer ingrijpend. Helaas zien wij dat wijkteams zich geen raad weten met de schuldenproblematiek van hun klanten en daarom te snel aansturen op beschermingsbewind. Klanten blijven ook te lang in bewind (zelfs als dit niet meer noodzakelijk is), omdat veel bewindvoerders niet voldoende toewerken naar uitstroom. Dit kost uw gemeente veel geld en neemt een grote hap uit het budget voor bijzondere bijstand, tot soms wel 60%.

Oplossingen: Bevorder bij beschermingsbewindvoerders waar uw gemeente vaak mee samenwerkt, dat zij werken volgens [de modules van de NVVK](#). Is er sprake van bewind op grond van schulden, laat de schuldhulpverleners de schulden dan oplossen, waardoor mensen weer uitstromen als de schuld eenmaal is opgelost.

Zorg er ook voor dat er financiële dienstverlening beschikbaar is voor die mensen die niet onder beschermingsbewind hoeven te worden geplaatst. Dat betekent wel dat er meer middelen voor budgetbeheer beschikbaar moeten worden gesteld.

Knelpunt 5. Gemeentelijke kredietbanken worden te weinig ingezet

Vaak zijn gemeenten zich niet bewust van de dienstverlening die de kredietbanken bieden. Kredietbanken verstrekken leningen voor noodzakelijke investeringen, maken financieel mogelijk wat voor veel mensen onmogelijk lijkt. Vaak gaat het om kleine kredieten die een grote positieve impact heeft op mensen. Hiermee kunnen mensen volwaardig financieel participeren en worden schulden voorkomen.

Kredietbanken werken kostendekkend; ze kunnen en mogen niet anders. Wilt u als gemeente voluit van de dienstverlening gebruik maken die gemeentelijke kredietbanken aanbieden, dan moet daar een passende financiering van de gemeente voor beschikbaar worden gesteld.

Oplossing: Ken [de gemeentelijke kredietbank](#) in uw gemeente en weet wat er te halen valt! “Liever een krediet bij de kredietbank dan bij kredietje.nl”.

Knelpunt 6. Er is te weinig budget voor bijzondere doelgroepen

De laatste jaren is er fors bezuinigd op de schuldhulpverlening. De schuldhulpverlenende organisaties hebben hierop gereageerd door de eigen processen efficiënter en effectiever te maken. Maar, de rek is er nu uit! Tegelijkertijd is er een toenemende vraag naar hoogwaardige dienstverlening voor groepen die bijzonder veel inzet vergen, zoals dak- en thuislozen, mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB)² en de grote groep laaggeletterden³. Allemaal mensen die je niet zomaar kunt loslaten. Hiervoor is vaak langdurige financiële dienstverlening nodig; veel coaching en veel geduld. Intensieve dienst- en hulpverlening kost geld.

Oplossing: Zorg voor een hoger budget voor dienstverlening aan bijzondere doelgroepen. Zet dat budget in om problemen beter te signaleren en vervolgens om deze mensen intensiever te kunnen begeleiden.

² Als meetwaarde wordt hier vaak de IQ-score gebruikt. Het SCP schat het aantal mensen met een laag IQ (score 70 - 85) tot maximaal 2,2 miljoen Nederlanders.

³ Het betreft mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en rekenen. De Stichting Lezen & Schrijven schat hun aantal op 2,5 miljoen Nederlanders.

Knelpunt 7. Vroegsignalering ontbreekt

Als mensen aankloppen bij de schuldhulpverlening hebben ze vaak al een hele schuldencarrière doorlopen. Wat ooit begon met een achterstand werd een schuld en werd uiteindelijk financieel onhoudbaar. Dit proces kan zich over een periode van meerdere jaren strekken, waarbij mensen lang proberen het ene gat met het andere te stoppen. Tijdens dit proces ontvangen diverse betrokken organisaties en partijen allerlei signalen dat er iets dreigt mis te gaan. Alleen, er is niet één organisatie of instelling die het geheel overziet! Hier ligt een enorme kans voor gemeenten om schulden te voorkomen: die signalen zo vroeg mogelijk opmerken en daar zo vroeg mogelijk op inzetten. Dit noemen wij vroegsignalering.

Oplossing: Zorg in uw gemeente voor een breed front aan organisaties en partijen die samen vroegsignalering vormgeven. Hoe dat kan en wat daarbij van belang is, hebben we als NVVK [in beeld gebracht](#).